

چالش‌های آموزش روزنامه‌نگاری به منظور نهادینه‌سازی اصول اخلاقی در دانشگاه‌های ایران

فاطمه بلوچی پور^۱، دکتر ناهید کردی (نویسنده مسئول)^۲، دکتر سید محمد دادگران^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه علوم ارتباطات اجتماعی، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. گروه علوم ارتباطات، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳. گروه علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه صدا و سیما، ایران.

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۰۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۰۵)

چکیده

زمینه: روزنامه‌نگاری حرفه‌ای است که اصول اخلاقی در آن نقش پررنگی دارند. از این رو این رعایت این اصول در آموزش آن می‌بایست مدنظر قرار بگیرد. هدف پژوهش حاضر، تبیین چالش‌های آموزش روزنامه‌نگاری به منظور نهادینه‌سازی اصول اخلاقی در دانشگاه‌های کشور، است.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش پژوهش آمیخته (کیفی - کمی) است. جامعه آماری در بخش کیفی، روزنامه‌نگاران و استادان دانشگاه با بیش از ۵ سال سابقه کار و در بخش کمی، دانشجویان سال آخر رشته روزنامه‌نگاری دانشگاه‌های کشور، می‌باشد. روش نمونه‌گیری بخش کیفی غیراحتمالی از نوع هدفمند و در بخش کمی به صورت سرشماری است. ابزار گردآوری اطلاعات در بخش کیفی مصاحبه و در بخش کمی پرسشنامه است. به منظور تحلیل داده‌ها و ترسیم مدل، در بخش کیفی تحلیل تماتیک و در بخش کمی روش الگویابی معادلات ساختاری انجام شد و از نرم‌افزارهای اکسل، SPSS و لیزرل، استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های این پژوهش نشان داد که حدود ۷۰ درصد از چالش‌های آموزش روزنامه‌نگاری در دانشگاه‌های ایران، به ترتیب اهمیت مرتبط با نحوه پذیرش دانشجویان، کمبود امکانات و تجهیزات دانشگاه‌ها، امنیتی بودن فضای جامعه و رسانه‌ها و ضعف اخلاق در صنعت روزنامه‌نگاری کشور است. حدود ۳۰ درصد دیگر چالش‌ها، تخصصی نبودن روزنامه‌نگاری آکادمیک، ارتباط ضعیف دانشگاه و رسانه برای کارآموزی، کم‌توجهی به اخلاق محوری در فرآیند پذیرش اساتید، عدم امکان شناخت رشته قبل از ورود به دانشگاه، بی‌توجهی به مهارت‌های دانشجویان و عدم توجه وزارت علوم به زیرساخت‌های دانشگاه‌ها هستند.

نتیجه‌گیری: اصول اخلاقی نقش بسیار پررنگی در حوزه روزنامه‌نگاری دارد. لذا می‌بایست در نحوه آموزش دانشجویان نیز به این مقوله توجه شود.

کلیدواژه‌گان: آموزش، روزنامه‌نگاری، اصول اخلاقی، دانشگاه‌های ایران.

سر آغاز

رسانه‌های^۱ گروهی از جمله روزنامه‌ها در هر جامعه‌ای از جایگاه خاصی برخوردارند، به‌گونه‌ای که حوادث و رویدادهای مختلف آن، جامعه را از زوایای گوناگون و تخصصی مورد بررسی و توجه قرار می‌دهند (۱). امروزه رسانه‌ها به بخش مهمی از زندگی مردم تبدیل شده، هرچقدر این ارتباط و سایش بیشتر می‌شود قطعاً تاثیر و تأثیری که می‌پذیرند، بیشتر است و به دلیل تأثیری که بر روی افکار عمومی می‌تواند داشته باشند، الگوسازی می‌کنند، می‌توانند هنجارهایی را ناهنجار کنند و بالعکس (۲).

روزنامه‌نگار^۲ کسی است که با اتکا به ذوق و استعداد شخصی، پس از گذراندن دوره‌های آموزشی^۳ تخصصی و همچنین با توجه به مسئولیت اجتماعی که این حرفه بر عهده او می‌گذارد، وظیفه کسب، تهیه، جمع‌آوری و تنظیم اخبار و انتقال آن‌ها را از طریق وسایل ارتباط جمعی به مخاطبان بر عهده دارد (۳). روزنامه‌نگاران حرفه‌ای برای دستیابی به اهداف خود باید ویژگی‌هایی همچون دانش و آگاهی لازم از اخبار و مسائل روز، رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای، بی‌تفاوت نبودن نسبت به

نویسنده مسئول: نشانی الکترونیکی: nahid.kordi@gmail.com

آن‌ها، دقت و بی‌طرفی در ارائه و شرح موضوع، چیرگی بر نظرات شخصی و دوری از حدس و گمان، آشنایی با مهارت‌های ارتباطی و شیوه صحیح نگارش را دارا باشند. بنابراین می‌توان گفت، روزنامه‌نگاری به عنوان شاخه‌ای از علوم ارتباطات، تخصص‌های گوناگونی را در تئوری و عمل می‌طلبد (۴). در حال حاضر بیش از ۵۰ مرکز دانشگاهی کشور رشته‌های مرتبط با روزنامه‌نگاری دارند و به‌طور متوسط سالانه ۶۰۰۰ نفر در رشته‌های روزنامه‌نگاری، علوم ارتباطات اجتماعی، مدیریت رسانه و رشته‌های مرتبط با روزنامه‌نگاری جذب دانشگاه‌های کشور می‌شوند. بر اساس آمار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که اسناد آن در معاونت آموزشی این وزارتخانه موجود است حدود ۲۳۰۰۰ دانشجو در رشته‌های مرتبط با روزنامه‌نگاری در دانشگاه‌های کشور تحصیل می‌کنند و این در حالی است که همچنان یکی از مهم‌ترین و چالشی‌ترین دغدغه‌های مدیران رسانه‌های کشور جذب روزنامه‌نگارانی است که توانایی کار حرفه‌ای را داشته باشند، به‌نوعی دانشگاه‌ها با عدم تربیت متخصصان این رشته این اعتبار کشور را هدر می‌دهند.

اخلاق به عنوان یکی از ضروری‌ترین نیازهای جامعه انسانی، مجموعه خصوصیات روحی و باطنی انسان است که بر هنجارها تأکید داشته و به حوزه‌ای از رفتار مربوط می‌شود که مبتنی بر نظام ارزش‌ها است (۵). هرچند در همه حرف و مشاغل رعایت اخلاق^۴ ضروری است؛ ولی در مشاغل و حرفه‌ها از جمله روزنامه‌نگاری که به نوعی با منافع و افکار عمومی در ارتباط است، این ضرورت دوجندان می‌شود. روزنامه‌نگار، به دلیل ارتباط با افکار عمومی و اینکه متولی اطلاع‌رسانی^۵ به جامعه است، با فعالیت حرفه‌ای خویش به افکار عمومی جهت می‌دهد؛ از اینرو، رعایت اخلاق از ابتدایی‌ترین شرایط روزنامه‌نگاری است. اخلاق روزنامه‌نگاری محل تقاطع اخلاق و عمل روزنامه‌نگاران است. یعنی اینکه روزنامه‌نگاران در راستای انجام وظایف خود در امر روزنامه‌نگاری، چه جایگاهی را باید برای اصول اخلاقی^۶ در نظر بگیرند (۶). در واقع پویایی و به‌روز بودن رسانه‌های مکتوب در گرو داشتن روزنامه‌نگاران، گزارشگران، نویسندگان و کارکنان حرفه‌ای و مجرب است. یکی از این مهارت‌ها، «اخلاق حرفه‌ای» است. اخلاق روزنامه‌نگاری از مباحث مطرح در قلمرو علم جامعه‌شناسی، علم ارتباطات^۷ و اخلاق کاربردی است (۷). اصول اخلاقی در رسانه از جمله روزنامه‌نگاری از یک سو به بررسی پرسش‌های پیش روی کنشگران رسانه‌ای اعم از روزنامه‌نگاران، دست‌اندرکاران روابط عمومی، وبلاگ‌نویسان و متخصصان پشتیبانی فنی رسانه اختصاص دارد و از سوی دیگر دایره‌های ارزشی مخاطبان رسانه را درباره محتوا و عملکرد رسانه مدنظر قرار می‌دهد (۸). اصول اخلاقی ایجاب می‌کند که روزنامه‌نگاران بر اساس اصول حرفه‌ای و اخلاقی خود و به دور از جناح‌بندی‌ها و در بی‌طرفی کامل نقش مهمی در نزدیکی ملل مختلف داشته باشند. در حقیقت روزنامه‌نگار کسی است که با ذهن کنج‌کاو و جستجوگر خود به کندوکاو مسائل اجتماعی^۸، اقتصادی^۹، سیاسی^{۱۰} و فرهنگی^{۱۱} می‌پردازد و یافته‌های خود را در قالب خبر^{۱۲}، گزارش،

مصاحبه و مقاله به نگارش درمی‌آورد و در این بین مهم‌ترین رسالت خویش را کمک به حق و آگاهی افراد می‌داند. از طرفی دیگر، کارکرد مؤثر دانشگاه تربیت نیروی انسانی کارآمد و متعهد به اصول اخلاقی است که با رشد و تعالی از طریق افزایش دانش و مهارت و توانایی می‌تواند جذب بازار کار شده و سبب توسعه کشور شود و یکی از حداقل توقعات جامعه از دانشگاه‌های کشور تربیت نیروی متخصص است. پیشینه تدوین مقررات اخلاق روزنامه‌نگاری به سال ۱۹۱۲ برمی‌گردد. در واقع با تأسیس نخستین شورای مطبوعاتی از سوی نروژی‌ها، نخستین منشور اخلاق حرفه‌ای نیز در عالم مطبوعات پدید آمد (۹). نوع رسالتی که رسانه برای خویش قائل است تعیین‌کننده اصول اخلاقی آن است. در مقابل رسانه‌ای که صرفاً هدف سودآوری دارد، اگر این هدف را در کوتاه‌مدت لحاظ کند به طور طبیعی از هیچ نوع عملی فروگذار نمی‌کند، ولی اگر هدف سودآوری را در بلندمدت ببیند، خود را ناچار از رعایت اصول اخلاقی جاری در جامعه می‌بیند. در این حال رسانه به طور تاکتیکی از هنجارها و ارزش‌هایی که غلبه بیشتری دارند تبعیت می‌کند. رسانه‌ای که در جهت سودآوری حرکت می‌کند به ارضای نیازهای ارتباطی مردم می‌اندیشد (۱۰). به نظر می‌رسد اخلاق فضیلت^{۱۳} به دلیل نقش عقل عملی^{۱۴} و حساسیت آن به زمینه تصمیم‌گیری، نقش فضیلت و شکل‌گیری آن بر اثر عادت‌ها و رفتارها، و اهمیت شکوفایی/ نیکبختی^{۱۵} و تأثیر دوستی و زندگی اجتماعی بر آن، چهارچوب نظری مناسبی برای مواجهه با پرسش‌های اخلاقی در فناوری اطلاعات را شکل می‌دهد. پژوهشگران معاصر اخلاق نیز به دیدگاه‌های فضیلت‌محور گرایش بیشتری دارند (۱۱).

پژوهش‌های گوناگونی در زمینه روزنامه‌نگاری، انجام شده است. احمدی و همکاران در مقاله‌ای میزان پایبندی روزنامه‌نگاران و خبرنگاران ورزشی به اصول اخلاقی حرفه روزنامه‌نگاری را از دیدگاه روزنامه‌نگاران - خبرنگاران و خبرنگاران ورزشی بررسی نموده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد بین دیدگاه خبرنگاران ورزشی و روزنامه‌نگاران - خبرنگاران ورزشی درباره وضعیت موجود میزان پایبندی روزنامه‌نگاران - خبرنگاران ورزشی به اصول اخلاقی حرفه روزنامه‌نگاری (اصل آزادی مطبوعات، اصل مسئولیت اجتماعی، اصل حفظ حاکمیت ملی، اصل احترام به اسرار محرمانه و حیثیت انسانی، اصل استقلال و شرافت حرفه‌ای، اصل عینیت، اصل انجام وظیفه نگرانی در برابر سوءنیت‌های دولتی، اصل راهنمایی و هدایت عمومی) تفاوت معناداری وجود دارد (۱). در پژوهش بروجردی علوی و شکری، جایگاه اخلاق حرفه‌ای در عملکرد روزنامه‌نگاران مطبوعات امروز ایران، مورد بحث و بررسی قرار گرفته شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عدم وجود قانونی مشخص و شفاف در زمینه اخلاق روزنامه‌نگاری سبب رعایت نشدن اخلاق حرفه‌ای در روزنامه نگاری شده است (۱۲). کتابدار در مقاله‌ای به بررسی نقش مدیریت رسانه‌ها در رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری با تأکید بر موضوع گرفتن هدیه، پرداخته است. به این منظور نویسنده رویکردهای رسانه‌های داخلی را با رسانه‌های مطرح خارجی مقایسه

بازدید در کشور متعلق به آنها بود. در بخش کمی پژوهش، جامعه آماری شامل دانشجویانی بود که در سال آخر رشته روزنامه‌نگاری دانشگاه‌های کشور تحصیل می‌کردند. در این پژوهش برای نمونه‌گیری از دو روش نمونه‌گیری غیراحتمالی آگاهانه و نمونه‌گیری نظری بهره گرفته شده است. با توجه به اینکه جامعه آماری استادان، خبرگان و متخصصان است، روش نمونه‌گیری تحقیق غیراحتمالی از نوع هدفمند است. در بخش کیفی، حجم نمونه این پژوهش به اندازه‌ای بود که به اشباع نظری برسیم، یعنی تا جایی فرایند نمونه‌گیری ادامه یافت که با اضافه کردن نمونه جدید، چیزی به تحلیل نظری اضافه نشود. به این منظور در این بخش از تحقیق داده‌های موردنیاز با استفاده از روش میدانی و مصاحبه با ۱۹ که شامل ۷ نفر از اساتید دانشگاه و ۱۲ نفر خبرنگار شاغل در کشور بودند، جمع‌آوری شد. سؤالات راهنمای مصاحبه با توجه به بررسی ادبیات موضوع و مرور نظام‌مند و بر اساس نظر کارشناسان خبره طراحی شد. در بخش کمی با توجه به اینکه چارچوب نمونه‌گیری از سوی سازمان سنجش آموزش کشور در دسترس محققان قرار گرفت، روش نمونه‌گیری تمام شماری انتخاب شد. در مجموع ۶۶۴ دانشجو ترم ۸ رشته روزنامه‌نگاری در زمان تحقیق بودند که از این تعداد ۴۴۱ پرسشنامه برگشت داده شد و ۴۳۰ پرسشنامه تایید شد (جدول ۱). در بخش کیفی ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بوده است. در بخش کمی، داده‌ها از طریق پرسش‌نامه محقق‌ساخته، بر اساس مفاهیم استخراج‌شده مدل کیفی و در قالب ۵۹ گویه و در طیف ۵ درجه‌ای لیکرت طراحی و ساخته شد. به منظور بررسی پایایی و اعتبار پژوهش در بخش کیفی، در مطالعه حاضر، ابتدا تمامی مصاحبه‌ها را خود محقق و یک مصاحبه‌گر همکار یادداشت‌برداری کرده‌اند. همچنین، صدای مصاحبه‌گر و مصاحبه‌شونده در جلسه، با کسب اجازه از مصاحبه‌شونده، با رکورد ضبط شده است. سپس یک نسخه کتبی از مصاحبه‌های ضبط‌شده تهیه شد و در اختیار مصاحبه‌شونده قرار گرفت تا به تأیید وی برسد و در نهایت، توافق درون موضوعی کدها بررسی شد که همگی بالای ۶۰ درصد بود؛ این بدان معنی است که اطمینان‌پذیری کدها در سطح مطلوب بوده است. در بخش کمی برای سنجش روایی، از روایی صوری استفاده شد. به این منظور، پرسشنامه مقدماتی به استاد راهنما، استاد مشاور و چند تن از متخصصان رشته ارتباطات و روزنامه‌نگاری نشان داده شد و سؤالات مصاحبه‌های باز و گویه‌های پرسشنامه بسته از لحاظ محتوایی اصلاح شد. برای بررسی پایایی نیز از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید که میزان آلفا بیشتر از ۰/۷ محاسبه گردید که نشان‌دهنده پایایی آن است. برای پیاده‌سازی روش در بخش کیفی (روند اجرایی تحلیل تماتیک) به صورت دستی اجرا گردید و در بخش کمی تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزارهای اکسل، SPSS، لیزرل و روش الگویابی معادلات ساختاری انجام شد.

نموده و به مهمترین دلایل رعایت نکردن و یا کم‌رنگ شدن اصول اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری از سوی مدیران رسانه پرداخته است (۱۳). در پژوهشی دیگر، بروجرودی علوی و بنیادی به بررسی چالش‌ها و موانع توسعه روزنامه‌نگاری علم در ایران، پرداخته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که نگاه نخبه‌گرایانه به علم، تلقی عوام‌زدگی از طرف دانشگاهیان در صورت مشارکت در تولید محتوای رسانه‌ای، الگوی تکنوکراتیک حاکم بر فضای سیاست‌گذاری علم، به جای الگوی مشارکت مردم، ایدئولوژیک شدن علم و فناوری، انگاشتن علم به‌مثابه قدرت از سوی سیاست‌گذاران علم، از جمله چالش‌های روزنامه‌نگاری علم در ایران است (۱۴). با توجه به پیشینه، می‌توان نتیجه گرفت که تا پیش از این، پژوهش‌هایی که درباره آموزش روزنامه‌نگاری در کشور صورت گرفته فقط نظرات استادان و مدیران رسانه‌ها در مصاحبه‌های عمقی و بخشی از مشکلات آموزش روزنامه‌نگاری دانشگاه‌های کشور مطرح شده است، در پژوهش حاضر نه تنها تمام ابعاد و زوایای آموزش روزنامه‌نگاری در دانشگاه‌های کشور از جمله بعد کلیدی اصول اخلاقی، مورد بررسی قرار گرفته بلکه راه‌حل‌هایی نیز برای حل چالش‌های موجود به‌صورت کاربردی ارائه شده است. ضمن اینکه میزان تأثیر هر کدام از چالش‌ها در آموزش روزنامه‌نگاری دانشگاه‌های کشور ارائه گردیده است. بر این اساس، هدف اصلی این پژوهش شناخت چالش‌های آموزش رشته روزنامه‌نگاری در دانشگاه‌های کشور به‌منظور نهادینه‌سازی اصول اخلاقی در این رشته دانشگاهی است و اهداف فرعی پژوهش شناخت عوامل اثرگذار بر چالش‌های آموزش روزنامه‌نگاری در ایران، اولویت‌بندی سهم هر یک از این عوامل اثرگذار بر آموزش روزنامه‌نگاری و بررسی رابطه دانشگاه، دانشجو، استاد و نهادهای خبری در رشته روزنامه‌نگاری است.

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش از نوع آمیخته (کیفی-کمی) بوده و هدف آن تبیین چالش‌های آموزش روزنامه‌نگاری به منظور نهادینه‌سازی اصول اخلاقی در دانشگاه‌های کشور است. برای دستیابی به این هدف از روش تحلیل تم با رویکرد کلارک و براون استفاده شد. برای اعتبارسنجی الگوی حاصل از روش تحلیل تماتیک از رویکرد معادلات ساختاری بهره گرفته شد. جامعه آماری در بخش تحلیل تماتیک به روزنامه‌نگاران و استادان دانشگاه اختصاص دارد، روزنامه‌نگارانی در این پژوهش حضور داشتند که دارای بیش از ۵ سال سابقه کار خبرنگاری در خبرگزاری‌های کشور بودند و در رشته روزنامه‌نگاری یا خبرنگاری دانشگاه‌های کشور تحصیل کرده‌اند و در خبرگزاری‌های فارس، باشگاه خبرنگاران، ایسنا و تسنیم مشغول فعالیت هستند. دلیل انتخاب این خبرگزاری‌ها این بود که براساس داده‌های سایت الکسا - سرویسی برای رتبه‌بندی بین‌المللی سایت‌ها - بالاترین

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان به تفکیک دانشگاه

ردیف	نام دانشگاه	فراوانی	درصد
۱	دانشگاه علامه طباطبائی	۲۳	۵/۳
۲	دانشگاه آزاد اسلامی	۲۰	۴/۷
۳	دانشگاه علمی کاربردی	۱۹۵	۴۵/۳
۴	دانشگاه پیام نور	۱۶۳	۳۷/۹
۵	دانشگاه غیرانتفاعی	۲۹	۶/۷

یافته‌ها

بخش کیفی

یافته‌های پژوهش در دو بخش کیفی و کمی سازماندهی شده است. در بخش کیفی و در راستای یافتن چالش‌های آموزش رشته روزنامه‌نگاری در دانشگاه‌های کشور به منظور نهادینه‌سازی اصول اخلاقی در این رشته

دانشگاهی، براساس روش تحلیل تماتیک، مصاحبه‌های عمقی با استادان رشته ارتباطات و خبرنگاران صورت گرفت. جدول ۲، کدهای باز و محوری حاصل را نشان می‌دهد. براساس کدهای محوری شناسایی شده مدل پژوهش طراحی شده است. مدل در نگاره ۱ آمده است.

جدول ۲: کدهای حاصل از مصاحبه‌های صورت گرفته

کدهای محوری	کدهای باز
C1: کم‌توجهی با اخلاق محوری در فرآیند پذیرش اساتید	اجبار دانشگاه‌ها بر بکارگیری هیئت علمی بی‌تجربه در درس‌های عملی بی‌تجربگی استاد در حرفه روزنامه‌نگاری بروز نبودن دانش استاد عدم تعهد برخی اساتید به اصول اخلاقی عدم‌آشنایی برخی اساتید با حساسیت‌ها و خطرات این رشته در محیط کار عدم‌توانایی در نوشتن انواع فعالیت‌های خبری (خبر یا مصاحبه یا گزارش) در کلاس‌های روزنامه‌نگاری عملی عدم‌آشنایی با استرس‌های ناشی از سرعت و دقت روزنامه‌نگاری در محیط کار تکیه محض در تدریس به مطالب تئوریک موجود در کتب روزنامه‌نگاری
C2: عدم‌امکان شناخت رشته قبل از ورود	دور بودن دانشجویان از فضای آموزشی عدم‌ایجاد جذابیت برای دانشجویان توسط دانشگاه عدم‌شناخت دانشجو از رشته لزوم دوره‌آشنایی با رشته قبل از ورود به دانشگاه سردرگمی در انتخاب رشته
C3: بی‌توجهی به مهارت‌های ارتباطی دانشجو	بی‌انگیزگی و بی‌علاقگی دانشجو به یادگیری مدرک‌گرایی دانش ضعیف دانشجویان علاقه به هیاهوی روزنامه‌نگاری و پایین بودن سواد رسانه‌ای اعتماد به نفس دانشجو
C4: ضعف اخلاق در صنعت روزنامه‌نگاری	ضعف بازار کار در جذب فارغ‌التحصیلان متعهد به اخلاق روزنامه‌نگاری ضعف در صنعت روزنامه‌نگاری ناتوانی در استفاده از ظرفیت‌های روزنامه‌نگاری‌های جدید پیش‌بینی زوال اخلاقی روزنامه‌نگاری مستقل و حرفه‌ای جذابیت روزنامه‌نگاری غیرحرفه‌ای شبکه‌های اجتماعی
C5: تخصصی نبودن روزنامه‌نگاری آکادمیک	عدم‌تطابق سرفصل‌ها با نیاز رسانه عدم‌توجه به کارکرد سلبریتی‌ها در روزنامه‌نگاری روز تخصصی نبودن سرفصل‌ها بر اساس رسانه عدم‌برگزاری دوره‌های جانبی برای رفع به روز نبودن سرفصل‌ها عدم‌بکارگیری روزنامه‌نگاران در تنظیم سرفصل‌ها عدم‌انطباق دانشگاه با نیازهای جدید الزام فعالیت در سطح ملی برای رفع مشکل عدم‌یکپارچه‌سازی کلاس‌های روزنامه‌نگار سلیقه‌ای شدن روزنامه‌نگاری

کدهای محور	کدهای باز
	کم‌توجهی به رعایت اخلاق رسانه‌ای
C6: نحوه پذیرش دانشجو	دو مرحله‌ای بودن آزمون و جذب دانشجوی مستعد روزنامه‌نگاری سهولت ورود به رشته آسان بودن دروس رشته عدم امکان دومرحله‌ای کردن کنکور محدودیت جنسیتی برای گزینش دانشجو زنانه شدن رسانه‌ها الزام باهوش بودن دانشجو تأکید بر داشتن توانایی‌های فیزیکی و ذهنی لازم اولویت تعامل دانشجو بر ابزار آموزشی بی‌توجهی به هویت ملی و دینی دانشجو
C7: کمبود امکانات و تجهیزات دانشگاه‌ها	کمبود امکانات برای داشتن تحریریه کمبود امکانات و تجهیزات عدم وجود امکانات نسبی در دانشگاه‌ها الزام دانشگاه‌ها به توجه به روزنامه‌نگاری آنلاین
C8: ارتباط ضعیف دانشگاه و رسانه برای کارآموزی	کاهش تعامل روزنامه‌ها با دانشگاه‌ها نسبت به گذشته عدم تعامل رسانه‌ها با مراکز آموزشی عدم ارتباط تنگاتنگ رسانه و دانشگاه در کشورهای دیگر الزام ارتباط با دانشگاه‌های دیگر دنیا عدم امکان برگزاری دوره‌های کارآموزی ضعف در انجام کار عملی عدم پرورش روزنامه‌نگار متعهد به اصول اخلاق حرفه‌ای جدید
C9: امنیتی بودن فضای جامعه و رسانه‌ها	سیاسی شدن خبرگزاری‌های دانشجویان تناقض دروس با کاربرد اجتماعی آن به دلیل فضای سیاسی اجتماعی سیاسی و امنیتی بودن فضای رسانه‌ها
C10: عدم توجه وزارت علوم به زیرساخت‌های دانشگاه‌ها	عدم توجه وزارت علوم به زیرساخت‌های دانشگاه‌ها برای اضافه کردن رشته روزنامه‌نگاری عدم اختصاص بودجه از طرف وزارت علوم برای تشکیل کارگاه‌های روزنامه‌نگاری در دانشگاه‌ها سرعت پایین وزارت علوم در بروزرسانی رشته‌ها

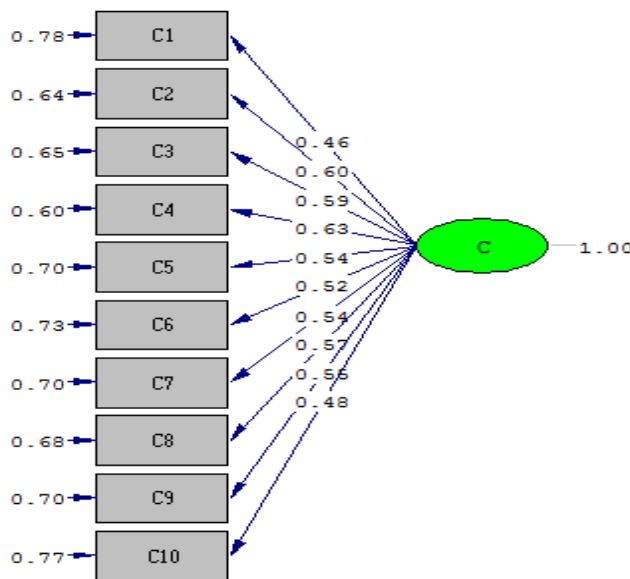

نگاره ۱: مدل پیشنهادی پژوهش

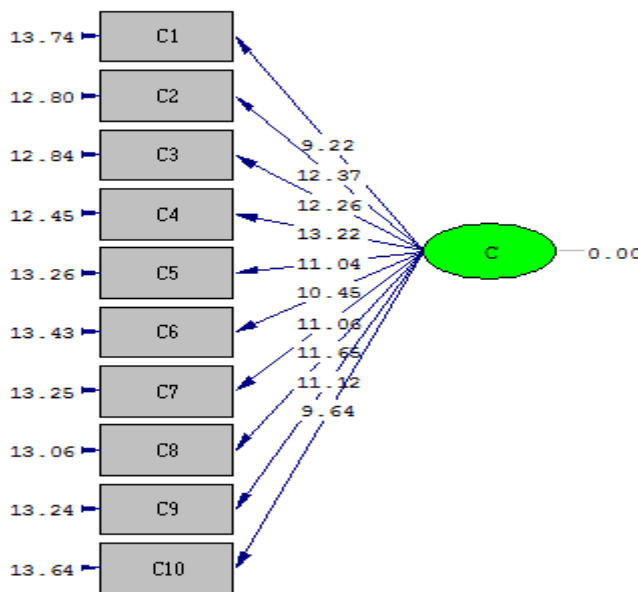
بخش کمی

پس از شناسایی کدها، در بخش کمی برای تأیید مدل ارائه‌شده از روش تحلیل عاملی تأییدی کمک گرفته شده است. ابتدا، به منظور بررسی کفایت حجم نمونه برای انجام تحلیل عاملی، آزمون کرویت بارتلت و آزمون KMO روی داده‌ها انجام شد. مقدار KMO در نمونه مورد بررسی (۰/۷۸) به دست آمد. طبق نظر کیسر و سرنی وقتی مقدار KMO بزرگتر از ۰/۶ باشد، می‌توان از تحلیل عاملی استفاده کرد. آزمون بارتلت همچنین نشان داد که ماتریس همبستگی دارای اطلاعات

معنی‌دار بوده و شرایط لازم برای تحلیل عاملی وجود دارد. باتوجه به این نتایج، آزمون بارتلت مناسب بودن نمونه را برای تحلیل عاملی تأیید کرد. باتوجه به نتایج آزمون کرویت بارتلت و آزمون KMO ، تحلیل عاملی بر روی داده‌های حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی (۴۳۰ نفر) انجام شد. در نگاره های ۲ و ۳، به ترتیب مدل تحلیل عاملی حاصل در حالت ضرایب استاندارد و مقادیر معناداری، نمایش داده شده است.

نگاره ۲: مدل پیشنهادی پژوهش در حالت ضرایب استاندارد

نگاره ۳: مدل پیشنهادی پژوهش در حالت معناداری

توجه به داده‌های جدول، می‌توان گفت مدل از برازندگی مطلوبی برخوردار است.

به منظور تعیین برازندگی مدل پیشنهادی، ترکیبی از شاخص‌های برازندگی مورد استفاده قرار گرفت که در جدول ۳ گزارش شده است. با

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل

شاخص	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NFI	IFI
سطح قابل قبول	≤ 0.1	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90
عدد حاصل	۰/۰۵۹	۰/۹۶	۰/۹۴	۰/۹۷	۰/۹۵	۰/۹۷
نتیجه	مناسب	مناسب	مناسب	مناسب	مناسب	مناسب

جدول ۴) نتایج تحلیل عاملی تأییدی در حالت ضرایب استاندارد و مقادیر معناداری

چالش‌ها	کد	ضریب استاندارد	T-Value
کم‌توجهی به اخلاق محوری در فرآیند پذیرش اساتید	C1	۰/۴۶	۹/۲۲
عدم امکان شناخت رشته قبل از ورود	C2	۰/۶۰	۱۲/۳۷
بی‌توجهی به مهارت‌های ارتباطی دانشجوی	C3	۰/۵۹	۱۲/۲۶
ضعف اخلاق در صنعت روزنامه‌نگاری	C4	۰/۶۳	۱۳/۲۲
تخصصی نبودن روزنامه‌نگاری آکادمیک	C5	۰/۵۴	۱۱/۰۴
نحوه پذیرش دانشجو	C6	۰/۵۲	۱۰/۴۵
کمبود امکانات و تجهیزات دانشگاه	C7	۰/۵۴	۱۱/۰۶
ارتباط ضعیف دانشگاه و رسانه برای کارآموزی	C8	۰/۵۷	۱۱/۶۵
امنیتی بودن فضای جامعه و رسانه‌ها	C9	۰/۵۵	۱۱/۱۲
عدم توجه وزارت علوم به زیرساخت‌های دانشگاه‌ها	C10	۰/۴۸	۹/۶۴

باتوجه به جدول ۴، بار عاملی مربوط به ضعف اخلاق در صنعت روزنامه‌نگاری دارای بیشترین مقدار، برابر ۰/۶۳ است و پس از آن، عدم امکان شناخت رشته قبل از ورود، با ۰/۶۰، در دومین رتبه از نظر بار عاملی قرار گرفته است. بی‌توجهی به مهارت‌های ارتباطی دانشجوی، ارتباط ضعیف دانشگاه و رسانه برای کارآموزی، امنیتی بودن فضای جامعه و رسانه‌ها، کمبود امکانات و تجهیزات دانشگاه، تخصصی نبودن روزنامه‌نگاری آکادمیک، نحوه پذیرش دانشجو، عدم توجه وزارت علوم به زیرساخت‌های دانشگاه‌ها و کم‌توجهی به اخلاق محوری در فرآیند پذیرش اساتید، در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

باتوجه به جدول ۴، بار عاملی مربوط به ضعف اخلاق در صنعت روزنامه‌نگاری دارای بیشترین مقدار، برابر ۰/۶۳ است و پس از آن، عدم امکان شناخت رشته قبل از ورود، با ۰/۶۰، در دومین رتبه از نظر بار عاملی قرار گرفته است. بی‌توجهی به مهارت‌های ارتباطی دانشجوی، ارتباط ضعیف دانشگاه و رسانه برای کارآموزی، امنیتی بودن فضای جامعه و رسانه‌ها، کمبود امکانات و تجهیزات دانشگاه، تخصصی نبودن روزنامه‌نگاری آکادمیک، نحوه پذیرش دانشجو، عدم توجه وزارت علوم به زیرساخت‌های دانشگاه‌ها و کم‌توجهی به اخلاق محوری در فرآیند پذیرش اساتید، در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

بحث

یافته‌های این پژوهش نشان داد که چالش‌های اصلی آموزش روزنامه‌نگاری به منظور نهادینه‌سازی اخلاق در دانشگاه‌های کشور، کم‌توجهی به اخلاق محوری در فرآیند پذیرش اساتید، عدم امکان شناخت رشته قبل از ورود، بی‌توجهی به مهارت‌های ارتباطی دانشجوی، ضعف اخلاق در صنعت روزنامه‌نگاری، تخصصی نبودن روزنامه‌نگاری آکادمیک، نحوه پذیرش دانشجو، کمبود امکانات و تجهیزات دانشگاه، ارتباط ضعیف دانشگاه و رسانه برای کارآموزی، امنیتی بودن فضای جامعه و رسانه‌ها و عدم توجه وزارت علوم به زیرساخت‌های دانشگاه‌ها، می‌باشند. از بین ۱۰ چالش شناسایی شده، ضعف اخلاق در صنعت روزنامه‌نگاری بیشترین تأثیر و کم‌توجهی به اخلاق محوری در فرآیند

پذیرش اساتید کمترین تأثیر را دارد. باتوجه به یافته‌های پژوهش و مقایسه آنها با سایر تحقیقات مشابه، می‌توان گفت: در پژوهش (۵) تاکید شده بود که نمی‌توان یک برنامه آموزشی برای تمامی کشورهای در حال توسعه توصیه کرد. سطح رشد اقتصادی، سن و فرهنگ‌ها، نیازهای بازار کار و آموزش‌های پایه‌ای رایج در کشور می‌تواند در این مورد مؤثر افتد. یافته‌های این پژوهش هم نشان داد که به روز نبودن سرفصل‌ها و تخصصی نبودن آنها جزو تأثیرگذارترین چالش‌ها در آموزش روزنامه‌نگاری در دانشگاه‌های کشور است. نتایج این پژوهش با (۱) در متغیرهای اصل استقلال و شرافت حرفه‌ای، اصل انجام وظیفه نگرانی در برابر سوءنیت‌های دولتی و اصل راهنمایی و هدایت عمومی، همسو است. علاوه بر آن یافته‌ها با نتایج (۱۲) مبنی بر عدم وجود قانونی مشخص و شفاف در زمینه اخلاق روزنامه‌نگاری، هم‌راستا است. همچنین، نتایج مطالعه حاضر با پوهش (۱۴) از نقطه نظر مفاهیم، تلقی عوام‌زدگی از طرف دانشگاهیان در صورت مشارکت در تولید محتوای رسانه‌ای، الگوی تکنوکراتیک حاکم بر فضای سیاست‌گذاری علم به جای الگوی مشارکت مردم، ایدئولوژیک شدن علم و فناوری، انگاشتن علم به مثابه قدرت از سوی سیاست‌گذاران علم، همسویی دارد. نتایج پژوهش (۱۵) نشان داده بود که محتوای آموزش روزنامه‌نگاری در دانشگاه‌های ایران با نیازهای بازار کار روزنامه‌نگاری همخوانی دارد و دانش‌آموختگان روزنامه‌نگاری نسبت به افراد دیگر در محیط‌های کاری روزنامه‌نگاری موفق‌تر هستند. اما این پژوهش نشان داد که سرفصل‌های آموزش روزنامه‌نگاری بروز نیستند و با بازار کار همخوانی ندارند. انجام این پژوهش با محدودیت‌هایی روبه‌رو بود.

نتیجه گیری

اصول اخلاقی نقش بسیار پررنگی در حوزه روزنامه‌نگاری دارد. لذا می‌بایست در نحوه آموزش دانشجویان نیز به این مقوله توجه شده و در نحوه جذب اساتید و دانشجویان، محتوای آموزشی و پژوهشی و همچنین برنامه‌ریزی در این صنعت مدنظر قرار گیرد. براساس نتایج این پژوهش، نحوه پذیرش دانشجو، کمبود امکانات و تجهیزات دانشگاه‌ها، امنیتی بودن فضای جامعه و رسانه‌ها، ضعف اخلاق در صنعت روزنامه‌نگاری کشور، تخصصی نبودن روزنامه‌نگاری آکادمیک، ارتباط ضعیف دانشگاه و رسانه برای کارآموزی، کم‌توجهی به اخلاق محوری در فرآیند پذیرش اساتید، عدم امکان شناخت رشته قبل از ورود، بی‌توجهی به مهارت‌های دانشجویان و عدم توجه وزارت علوم به زیرساخت‌های دانشگاه‌ها ۱۰ چالش عمده آموزش روزنامه‌نگاری به منظور نهادینه‌سازی اصول اخلاقی در دانشگاه‌های ایران، هستند.

ملاحظه های اخلاقی

موضوعات اخلاقی همچون؛ سرقت ادبی، رضایت آگاهانه؛ انتشار چنگانه و ... در پژوهش حاضر موردتوجه قرار گرفته‌اند.

سپاسگزاری

نویسندگان مراتب قدردانی خود را نسبت به مصاحبه‌شوندگان و پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه‌ها، اعلام می‌دارند.

واژه نامه

1. Media	رسانه
2. Journalism	روزنامه نگار
3. Training	آموزش
4. Ethics	اخلاق
5. Information	اطلاع رسانی
6. Ethical principles	اصول اخلاقی
7. Communications	ارتباطات
8. Social	اجتماعی
9. Economics	اقتصاد
10. Political	سیاسی
11. Culture	فرهنگ
12. News	خبر
13. Vitue	فضیلت
14. Phronesis	عقل عملی
15. Eudaimonia	نیکبختی

References

- Ahmadi SA, Moradi M, Rahimizadeh M. (2019). Assessing the adherence of sports journalists and reporters to the ethical principles of professional journalism. *Physiology and Management Research in Sport*; 12 (4): 43-57.
- Roushani Bakhsh A, Samadi M, Farhangi A.A. (2021). Ethical capital reinforces of conceptual model of media economics. *Ethics in Science and Technology*; 16 (3): 119-126.

3. Badie N, Ghandy H. (2022). New journalism. 13th ed. Iran/Tehran Allameh Tabatabaee University. (In Persian)
4. Kia AA, Ehsani M. (2017). Identify the job satisfaction of journalists in newspapers around the world. *News Science*; 6 (23): 11-44.
5. Chenari M, Shabestani A. (2021). Predicting the Level of Familiarity with Ethics in Cyberspace Using Media Literacy and Technological Competencies. *Ethics in Science and Technology*; 16 (1): 155-158.
6. Wali Asl A. (2013). The effects of theft on journalistic ethics. *Journal of Ethics*; 4 (14): 163-190. (In Persian)
7. Fouladi M. (2008). Journalistic ethics; Injuries and challenges. *Journal of Ethics*; 1 (4): 171-202. (In Persian)
8. Khaniki H. (2008). A framework for research on media ethics. *Ethics in Science and Technology*; 4 (1 and 2): 128-135. (In Persian)
9. Ataherian M, Babran S, Khaniki H. (2016). Code of professional ethics in media. *Ethics in Science and Technology*; 10 (4): 7-16. (In Persian).
10. Hove T. (2020). Media ethics, moral controversies, and the sociology of critique. *Communication Theory*; 31(4):884-904.
11. Baradaran Niko MA, Mousavi A. (2017). Ethics in digital media: introducing the view of Charles S. *Promoting science*; 8 (1): 113-130.
12. Boroujerdi Alavi M, Shokri M. (2017). The place of professional ethics in the performance of journalists in today's Iranian press. *Media Quarterly*; 28.(۳)
13. Ketabdar A. (2015). The role of media management in observing the principles of professional journalism ethics with emphasis on the issue of receiving gifts in journalism. 2nd International Conference on Media Management, Tehran.
14. Boroujerdi Alavi M, Bonyadi F. (2015). Challenges and obstacles to the development of science journalism in Iran. *Quarterly Journal of Interdisciplinary Studies in the Humanities*; 7 (3): 171-203.
15. Ketabdar A. (2012). Investigating the role of university education in enhancing the professionalism of journalism. 4th Seminar on Iranian Press Issues, Tehran. (In Persian).